

Nuša Kogej
Dr. Majda Cencič
Univerza na Primorskem,
Pedagoška fakulteta

Mnenja staršev o pouku in učnem okolju podružničnih šol

Povzetek: Podružnične šole se pojavljajo v manjših krajih, obiskuje jih manj učencev kot na centralnih šolah in največkrat se na njih izvaja vzgojno-izobraževalni program samo od prvega do četrtega razreda. Tudi učni prostor se razlikuje od prostora na centralnih šolah. Zanimalo nas je, kako ocenjujejo pouk in notranje ter zunanje učno okolje podružničnih šol starši učencev šestih namensko izbranih podružničnih šol. Na vprašalnik je odgovorilo vseh 98 staršev, ki smo jim vprašalnik dali v izpolnjevanje. Rezultati so pokazali, da so starši v glavnem zadovoljni s poukom in notranjim in zunanjim okoljem podružničnih šol, saj so prevladovale ocene 4 in 5 na petstopenjski ocenjevalni lestvici. Starši so zaznali tudi prednosti podružničnih šol, predlagali pa so kombiniranje razredov, ki so si starostno bližje. **Ključne besede:** podružnične šole, kombinirani pouk, učno okolje, starši, vprašalnik. **Opinions of Parents on the Lessons and Learning Environment at Branch Schools. Abstract:** Branch schools are found in smaller towns and are attended by a smaller number of students than the central schools; they most often implement the education programme from grades one to four. Their learning area also differs from that of the central schools. We wished to see how the parents of students attending six, purposely selected branch schools rate the lessons and the internal and external learning environment at branch schools. All of the 98 parents who had been given the questionnaire filled it out. The results show that the parents are mostly satisfied with the lessons and the internal and external learning environment at branch schools, since the predominant scores on a five-point scale were 4 and 5. The parents have also noticed the advantages of branch schools and suggested that the schools combine classes with similarly aged students. **Key words:** branch schools, combined lessons, learning environment, parents, questionnaire.

Uvod

Podružnične šole imajo dolgo tradicijo. Zaradi svoje majhnosti so nekaj posebnega. Lahko izpostavimo, da imajo velik vpliv na kulturno in družbeno življenje ter posredno na gospodarski in kulturni razvoj kraja, saj so pogosto središče kulturnega dogajanja, po drugi strani pa so deležne različnih kritik in poskusov ukinjanja, češ da so predrage, neakovostne ipd. v primerjavi z matičnimi ali centralnimi šolami (Cencič 2011). Kritike pogosto dosežejo tudi starše, zato si lahko oblikujejo napačne predstave, da je kombinirani pouk manj kakovosten, šole slabše ipd. Najprej izpostavljamo pomembnost učnega prostora v vzgojno-izobraževalnem procesu, predstavljamo

pa tudi mnenja staršev o pouku in učnem okolju podružničnih šol.

Učni prostor kot pomembni dejavnik pouka

Za pouk je pomembno tudi učno okolje, tako socialno kot tudi fizično ali grajeno. Splošno je razširjeno mnenje, da je socialno učno okolje na podružničnih šolah dobro, saj manjše število učencev v kombiniranih oddelkih pozitivno vpliva na odnose in na inkluzijo različnih potreb učencev, tudi sodelovanje mlajših in starejših učencev pozitivno vpliva na socializacijo učencev, dobro pa je tudi sodelovanje z učitelji in med njimi. Fizični

ali grajeni učni prostor pa navadno ni deležen posebnih pohval. Večkrat se sliši, da so podružnične šole materialno podhranjene, da primanjkuje učnih pripomočkov, prostorov ipd. V zadnjih letih so se pogoji izboljšali, a še vedno se pojavljajo razlike med šolami. Nekatere podružnice so že zelo dotrajane, druge niso dovolj opremljene in imajo zelo različne materialne pogoje za delo. Opremljenost je predvsem odvisna od ravnateljev matičnih šol in od sodelovanja s krajevnimi skupnostmi (Repinc 2001). Med učili v podružničnih šolah najbolj pogrešajo računalnike, videopredvajalnike in didaktične igrače. Pri urah športne vzgoje primanjkuje športnega orodja, pa tudi telovadnice nimajo povsod (Nolimal 1998). Fizični ali grajeni učni prostor pa ni le prostor, ki je »didaktično prilagojen za izvajanje pouka« (Ivanuš Grmek 2003, str. 322). Za samo šolo pravijo, da »vzgaja« (Ivanič 2009), da je tretji učitelj (Nicholson 2005), tihi učitelj, da pomeni »nemi pouk« (Day in Midbjer 2007), da je prikriti kurikulum (npr. Bregar Golobič 2012; Taylor 2009) ali trirazsežnostni (tridimenzionalni) učbenik (Taylor 2009). V literaturi lahko tudi preberemo, da fizično učno okolje vključuje tudi »sporočila prostora« (Eaton in Shephard 1998, v Dolar Bahovec in Bregar Golobič 2004, str. 126), saj vsi prostori in zgradbe učijo (Day in Midbjer 2007), in kaže, kako se učenci učijo, kaj se učijo, kaj jih učimo (Nicholson 2005, str. 45) ter kako jih učimo. Fizični prostor torej »pošilja« tudi različna nebesedna sporočila o spoštovanju (npr. ali spoštujemo različne potrebe otrok, ali npr. imamo različno velike stole in mize), o odnosih (ali imajo učenci možnost umika, počitka, miru, če ga potrebujejo), o učenju in poučevanju (katere učne oblike so uporabljene, lahko vidimo iz porazdelitve miz in stolov), o različnih strategijah pouka, vidimo lahko, če so na šoli računalniki, če imajo pouk tudi v zunanjem okolju šole, o spoštovanju okolja ali o trajnostnem razvoju (kateri materiali se uporabljajo: naravni, npr. les, opeka, kamen, ali umetni, kot je plastika; ali vključujejo recikliranje, imajo naravno svetlobo ipd.).

Omenjeni avtorji pa so ugotovili tudi, da eko ali »zelene« šole vlivajo na učne rezultate, zdravje, klimo učencev, zdravje učiteljev in sodelavcev, na okolje šole, širše okolje, naravo in tudi na naš planet Zemlja (LPA 2009, str. 7, Woolner 2010). Izpostavljajo pa tudi vpliv na socialno kohezivnost,

povezanost z okoljem, sodelovanje s krajanji, možnost skupne uporabe igrišč, telovadnice, pomoč pri obdelovanju šolskega vrta v povezavi z občani ipd. (Hertzberger 2009).

Čeprav starši niso neposredno vključeni v pouk, pa so zelo zainteresirani za dobro učno okolje svojih otrok. Notranje in zunanje učno okolje poznajo posredno preko svojih otrok, pa tudi neposredno z obiski na šoli. Zato smo povprašali starše nekaterih podružničnih šol, kako ocenjujejo učno okolje podružničnih šol in kaj menijo o kombiniranem pouku.

Mnenja in ocene staršev nekaterih podružničnih šol o učnem okolju podružničnih šol

Okolje – tako socialno kot tudi fizično – je pomemben dejavnik pouka, ki pozitivno vpliva na počutje in učenje učencev. Tudi podružnične šole so različne: ene so večje, druge manjše, ene obnovljene in druge neobnovljene ipd. Zato nas je zanimalo, kako pouk in učno okolje podružnične šole ocenjujejo straši otrok glede na šolo, ki jo obiskuje njihov otrok.

V raziskavo smo vključili starše šestih podružničnih šol s Primorske, ki so po oddaljenosti dovolj blizu, da je sodelovanje in komunikacija z ravnatelji lažje potekalo. Od matičnih šol so podružnične šole oddaljene 13 km, 11 km, 9 km, 8 km, 11 km in 3 km. Oddali smo 98 vprašalnikov za starše na podružnične šole in jih ravno toliko tudi prejeli, ker je eden od staršev izpolnil dva vprašalnika (verjetno ker ima otroka v dveh različnih razredih). Večina staršev (63 oseb oz. 64,3 %) je starih 31 do 40 let. Starši, ki so izpolnili vprašalnik, pa so imeli otroke v različnih razredih, od 1. do 5. razreda, oz. v različnih kombinacijah, npr. 2. in 4., 4. in 5. ali 1., 3. in 4.

Za namen raziskave smo oblikovali vprašalnik z anketnimi vprašanji zaprtega in odprtega tipa ter številčno ocenjevalno lestvico z ocenami od 1 (najnižja ali popolnoma nezadovoljen) do 5 (najvišja ali popolnoma zadovoljen), ki so ga starši izpolnili januarja 2015.

Podatke smo obdelali deskriptivno (število in odstotki) ter uporabili hi-kvadrat preizkus hipoteze neodvisnosti ali hi-kvadrat preizkus z razmerjem

verjetij za primerjanje odgovorov staršev glede na podružnično šolo, ki jo obiskuje njihov otrok. V besedilu predstavljamo le skupne rezultate star-

šev. Podčrtan je rezultat hi-kvadrat preizkusa, ki kaže statistično pomembne razlike med odgovori staršev glede na vključene podružnične šole.

Preglednica 1: Število in odstotek odgovorov (ocen) staršev o pouku in učnem okolju podružnične šole glede na šolo, ki jo obiskuje njihov otrok in rezultati hi-kvadrat preizkusa

Ocenjene značilnosti učnega okolja	Ocene staršev					Skupaj	Hi-kvadrat preizkus		
	1	2	3	4	5		hi	g	P
Kombinirani pouk	1 1,0 %		15 15,6 %	56 58,3 %	24 25,0 %	96 100,0 %	<u>27,238</u>	<u>15</u>	<u>0,027</u>
Počutje učencev	1 1,0 %	2 2,0 %	4 4,1 %	45 45,9 %	46 46,9 %	98 100,0 %	30,990	20	0,055
Materialne razmere	3 3,1 %	1 1,0 %	13 13,4 %	57 58,8 %	23 23,7 %	97 100,0 %	13,315	20	0,863
Notranja ureditev	1 1,0 %	5 5,1 %	9 9,2 %	51 52,0 %	32 32,7 %	98 100,0 %	<u>39,549</u>	<u>20</u>	<u>0,006</u>
Matična učilnica		1 1,0 %	10 10,3 %	41 42,3 %	45 46,4 %	97 100,0 %	24,889	15	0,051
Hodniki		4 4,1 %	18 18,4 %	43 43,9 %	33 33,7 %	98 100,0 %	<u>39,725</u>	<u>15</u>	<u>0,000</u>
Toaletni prostori		2 2,1 %	8 8,4 %	48 50,5 %	37 38,9 %	95 100,0 %	<u>31,123</u>	<u>15</u>	<u>0,008</u>
Ponudba knjižnice	2 2,1 %	10 10,3 %	15 15,5 %	49 50,5 %	21 21,6 %	97 100,0 %	17,216	20	0,639
Urejenost knjižnice	1 1,0 %	2 2,1 %	16 16,7 %	43 44,8 %	34 35,4 %	96 100,0 %	13,477	20	0,856
Urejenost jedilnice	4 4,2 %	2 2,1 %	17 17,7 %	41 42,7 %	32 33,3 %	96 100,0 %	<u>48,673</u>	<u>20</u>	<u>0,000</u>
Prehrana		1 1,0 %	5 5,2 %	56 57,7 %	35 36,1 %	97 100,0 %	17,666	15	0,281
Zunanja ureditev	1 1,0 %	10 10,2 %	20 20,4 %	49 50,0 %	18 18,4 %	98 100,0 %	25,415	20	0,186
Povezanost šole z okoljem		2 2,1 %	4 4,1 %	47 48,5 %	44 45,4 %	97 100,0 %	21,138	15	0,132
Ohranjanje kulturne dediščine			4 4,1 %	48 49,5 %	45 46,4 %	97 100,0 %	15,354	10	0,120

Kot vidimo iz preglednice, so starši v glavnem zadovoljni s kombiniranim poukom, saj so prevladovali višje ocene. Kar 56 staršev ali 58,3 % je ocenilo kombinirani pouk z oceno 4. Kot kaže hi-kvadrat preizkus, pa so se med šolami pojavile statistično pomembne razlike. Pregled rezultatov glede na podružnično šolo je pokazal, da so starši bolj zadovoljni s kombiniranim poukom na tistih podružničnih šolah, ki so manjše.

S počutjem učencev na podružničnih šolah so starši tudi pretežno zadovoljni, saj sta prevladovali oceni 4 in 5, ki ju je označilo čez 90 % anketiranih staršev. Razlike med podružničnimi šolami pa niso statistično pomembne. Verjetno na oceno počutja učencev vpliva manjše število učencev, ki omogoča večje uveljavljanje otrok in več individualnega dela, saj učitelj otroke bolj pozna in lahko bolj upošteva njihove potrebe in želje (Repic 2001).

Glede na anketo so z materialnimi razmerami starši kar zadovoljni, saj je več kot polovica anketiranih staršev obkrožila oceno 4. Tudi v tem primeru se niso pokazale statistično pomembne razlike med odgovori staršev glede na podružnične šole, kar kaže, da na podobne ocene staršev z različnih podružničnih šol glede materialnih razmer. Šole so navadno opremljene z osnovno računalniško tehnologijo (računalniki, projektorji ipd.), čeprav npr. Nolimal 1998 navaja, da je opremljenost podružničnih šol odvisna od ravnatelja/-ice centralne šole ter od sodelovanja s krajevno skupnostjo. Na nekaterih podružničnih šolah pa pogrešajo telovadnico in športna orodja (Repic 2001).

Tudi pri notranji ureditvi podružničnih šol so se pokazale statistično pomembne razlike med ocenami staršev glede na podružnično šolo. Največje zadovoljstvo se je pokazalo pri ocenah staršev, ki so ocenjevali podružnično šolo, kjer imajo eno veliko učilnico, ki jo lahko pregradijo, da nastaneta dve manjši, in kjer imajo tudi kuhinjo in jedilnico, pa čeprav v istem prostoru. Veliko zadovoljstvo so starši pokazali tudi s šolami, ki so bile obnovljene in kjer imajo tudi prostor za telovadbo.

Skoraj 90 % staršev je zadovoljstvo z matično učilnico ocenilo z ocenama 4 in 5 in tudi razlike med podružničnimi šolami niso statistično pomembne, kar kaže, da so starši v glavnem zadovoljni z ureditvijo učilnic na podružničnih šolah. V primerjavi z ocenami matične učilnice so starši

hodnike ocenili nekoliko nižje in pokazale so se statistično pomembne razlike glede na vključene podružnične šole. Hodniki ne predstavljajo več le prehodov iz prostora v prostor ali prostora, napolnjenega z garderobnimi omaricami, ampak postaja hodnik prvi prostor, ki staršem sporoča, kakšna je šola. Hodniki se spreminjajo v učne prostore, prostore srečanj, druženj in prireditev (Hertzberger 2009).

Starši so ocenjevali tudi toaletne prostore. Oceno 4 je dalo 50,5 % anketiranih staršev, vendar obstajajo razlike med ocenami staršev glede na podružnične šole. Eden od staršev pa je navedel, da toaletnih prostorov ni imel možnosti videti in trije starši na to vprašanje niso odgovorili, verjetno iz podobnega razloga. Ostali pa so jih morda ocenili glede na pripovedovanje otrok.

Pri ocenah »ponudbe knjižnice« je več kot polovica anketiranih staršev obkrožila oceno 4 in se niso pokazale statistično pomembne razlike med podružničnimi šolami. Na vseh vključenih podružničnih šolah imajo knjige za učence od 1. do 5. razreda, tako otroške kot mladinske. Ponekod knjige večkrat na leto dopolnijo, oziroma zamenjajo del knjig s knjigami iz knjižnice iz matične šole. Drugje prinesejo knjige iz mestne knjižnice in jih odnesejo nazaj, ko jih učenci preberejo. Tako poskušajo učitelji na različne načine zagotoviti pestrost ponudbe knjig.

Pri urejenosti knjižnice so prevladovali višje ocene, 4 in 5, in ni statistično pomembnih razlik med ocenami staršev glede na podružnične šole. Knjižnico pa imajo ponekod kar v razredu, kot kotiček s knjigami (npr. dve omari in voziček s predali ter blazine, kjer učenci lahko berejo), ali del razreda namenijo knjižnici, tako da so lahko vsak trenutek v stiku s knjižnim gradivom, ali pa so čitalnico uredili na hodniku, kamor so postavili tudi vreče, da se učenci lahko usedejo in berejo. Pri ocenah urejenosti jedilnice se največkrat pojavi ocena 4 (43,7 %), a so se pokazale statistično pomembne razlike glede na podružnične šole. Bolj zadovoljni so z urejenostjo jedilnice starši, kjer imajo na podružnični šoli jedilnico, tudi če ni nova ali obnovljena, kot na šolah, kjer uredijo jedilnico na hodniku ali v učilnici.

S prehrano na podružničnih šolah so starši v glavnem zadovoljni, ne glede na podružnično šolo, pa čeprav povsod nimajo kosila, ampak le malico in četudi hrano vozijo iz centralne šole ali od kje

drugod. V glavnem pa skrbijo na vseh šolah za raznoliko hrano.

Tudi z zunanjo ureditvijo podružnične šole so starši skoraj v celotizadovoljni in ni statistično pomembnih razlik med ocenami staršev glede na podružnično šolo. Bolj zadovoljni so z okolico šole starši na tistih šolah, kjer imajo zelenice, igrišče z igrali, mize in klopi, peskovnik, šolski vrt z zelenjavo in/ali zelišči ipd. Zunanji šolski prostor bi lahko bolj izkoristili ne le za sprostitev in igro, ampak tudi kot zunanjo učilnico za pouk naravoslovja, matematike, glasbe in ostalih učnih predmetov.

Starši so ocenjevali tudi ohranjanje kulturne dediščine na podružnični šoli. Vsi so ocenili to postavko le z ocenami od 3 do 5 in se tudi tu niso pokazale statistično pomembne razlike med podružničnimi šolami. Tudi Repinc (2001) navaja, da je za podružnične šole izredno pomembno, da se v učni načrt vpeljujejo tudi vsebine, ki so povezane s krajem, v katerem šola deluje.

Med razlogi, ki so jih starši napisali za vpis otroka v podružnično šolo, so starši v največjem številu navedli bližino šole. Učenci živijo v kraju, kjer je šola, in se lahko družijo z vrstniki, sosedi ter z njimi odraščajo. Preko šole tudi sodelujejo pri dejavnostih v kraju, sodelujejo na raznih prireditvah ipd.

Iz odgovorov staršev povzemamo, da vidijo prednosti kombiniranega pouka predvsem v manjšem številu otrok, saj imajo učitelji tako učence »pod nadzorom«, lažje vzpostavljajo disciplino in se lahko posvetijo posameznikom. Starši so tudi napisali, da se učenci pri kombiniranem pouku učijo strpnosti, potrpežljivosti, se učijo drug od drugega, veliko se naučijo tudi o odnosih, starejši so mlajšim vzor, učijo se skrbeti drug za drugega in so bolj povezani med seboj.

Predlagajo pa, da bi kombinirali razrede, ki so si starostno bližje, na primer 2. in 3. razred in ne 3. in 5. razred. Vsekakor pa menijo, da je kombinirani pouk v največji meri odvisen od učitelja, njegove priprave in izvedbe pouka ter od materialnih in prostorskih pogojev, ne glede na to, katere razrede kombiniramo.

Sklep

Kot so pokazali rezultati naše raziskave med starši šestih podružničnih šol, so starši večinoma zadovoljni s poukom ter notranjim in zunanjim okoljem podružničnih šol, saj so prevladovale višje ocene (4 in 5 na petstopenjski ocenjevalni lestvici). Čeprav starši vpisujejo otroke na podružnično šolo predvsem zaradi bližine šole, pa zaznavajo tudi njene druge prednosti, kot so npr. tesnejši socialni stiki ter povezanost in boljše vzgojno delovanje. Predlagajo pa povezovanje starostno bližnjih razredov, npr. 1 in 2. in ne npr. 1. in 3. razred. Rezultati so spodbudni in kažejo, da je potrebno še naprej razvijati podružnične šole, ne pa jih zapirati. ■

Viri in literatura

1. Bregar Golobič, K. (2012). Kakšno šolo hočemo? Prostor kot element (prikritega) kurikula. *Sodobna pedagogika*, 63 (1), str. 52–72.
2. Cencič, M. (2011). Kombinirani pouk v sedanji družbi znanja. *Razredni pouk*, 13(1), str. 1–2.
3. Day, C., Midbjer, A. (2007). *Environment and Children: Passive Lessons from the Everyday Environment*. Oxford, Burlington: Architectural Press.
4. Dolar Bahovec, E., Bregar Golobič, K. (2004). *Šola in vrtec skozi ogledalo: Priročnik za vrtnice, šole in starše*. Ljubljana: DZS.
5. Hertzberger, H. (2009). Space and Learning. Šola in trajnostna arhitektura (mednarodna konferenca), Ljubljana: 1. in 2. oktober 2009. Dostopno na: www.mizs.gov.si/fileadmin/mizs.gov.si/pageuploads/ANG/OECD_Conference/Hertzberger.pdf www.mss.gov.si/si/konferenca_oecd (5. 10. 2010).
6. Ivanič, M. (2009). Šola vzgaja/Schools as a Teacher. Šola in trajnostna arhitektura (mednarodna konferenca), Ljubljana: 1. in 2. oktober 2009. Dostopno na: www.mizs.gov.si/fileadmin/mizs.gov.si/pageuploads/ANG/OECD_Conference/Gradivo_Sola_vzgaja.pdf (5.10.2010).
7. Ivanuš Grmek, M. (2003). Učni prostor. V Blažič, M., Ivanuš Grmek, M., Kramar, M., Strmčnik, F., *Didaktika: visokošolski učbenik*. Novo mesto: Visokošolsko središče, Inštitut za raziskovalno in razvojno delo. Str. 322–328.
8. LPA (2009). *Green School Primer: Lessons in Sustainability*. Mulgrave: The Images Publishing Group.
9. Nicholson, E. (2005). The School Building as Third Teacher. V Duden, M. (ur.), *Children's Space*. New York: Routledge. Str. 44–65.
10. Nolimal, F. (1998). Primerjalna analiza malih osnovnih šol s kombiniranimi oddelki v Sloveniji in tujini. *Sodobna pedagogika*, 49 (3), str. 301–315.
11. Repinc, B. (2001). Podružnične šole in šolska svetovalna služba. *Didakta*, 11 (60/61), str. 7–12.
12. Taylor, A. (2009). *Linking Architecture and Education: Sustainable Design for Learning Environments*. Albuquerque: University of New Mexico Press.
13. Woolner, P. (2010). *The Design of Learning Spaces: Future Schools*. London: Continuum International Publishing Group.

